

รายงานขั้นสุดท้าย
(Final Report)

โครงการศึกษาเพื่อหาแนวทาง
การพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น
ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

โดย

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กันยายน 2549

สารบัญ

		หน้า
บทที่		
1 บทนำ		
ความสำคัญของการศึกษา		1-1
วัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา		1-2
เทคนิคและวิธีการดำเนินงานตามลักษณะงานที่จะดำเนินการตามขอบเขตงาน		1-2
แผนการดำเนินการศึกษา		1-3
ทบทวนแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานและศูนย์วัฒนธรรม		1-4
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ		1-4
จากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหรือศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติสู่ “ความเป็นท้องถิ่น”		1-6
ตัวอย่างของพิพิธภัณฑสถานหรือศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ริเริ่มโดยชุมชน		1-10
2 ข้อมูลพื้นฐานของชาวเลในประเทศไทย		2-1
2.1 ข้อมูลพื้นฐานของชาวเล		2-1
2.2 ส่วนที่คล้ายคลึงกันของชาวเลสามกลุ่ม		2-2
2.3 ส่วนที่แตกต่างกันของชาวเลทั้งสามกลุ่ม		2-6
3 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์-- มอแกน มอแกลน และอุรักลาไวกัย		3-1
3.1 กลุ่มชาติพันธุ์มอแกน		3-1
3.1.1 วิถีชีวิตและวัฒนธรรมมอแกน		3-1
3.1.2 ชุมชนมอแกน 4 แหล่งใหญ่ในประเทศไทย		3-4
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ มอแกลน		3-9
3.2.1 แบบแผนการดำรงชีพของมอแกลน		3-10
3.2.2 วัฒนธรรมประเพณี		3-11
3.3 กลุ่มชาติพันธุ์ อุรักลาไวกัย		3-13
3.3.1 แบบแผนการดำรงชีพของอุรักลาไวกัย		3-14
3.3.2 ชุมชนอุรักลาไวกัยในประเทศไทย		3-16
4 ผลการสำรวจมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนชาวเล		4-1
4.1 การสำรวจมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนชาวเล		4-1
4.2 มรดกวัฒนธรรมชุมชนมอแกน		4-5
4.2.1 บ้านเกาะเหลาและเกาะสินไห ต.ปากน้ำ อ.เมือง จ.ระนอง		4-5

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2.2 บ้านเกาะพยาม ต.เกาะพยาม อ.เมือง จ.ระนอง	4-7
4.2.3 เกาะสุรินทร์ ต.เกาะพระทอง อ.คุระบุรี จ.พังงา	4-9
4.3 มรดกวัฒนธรรมชุมชนมอแกน	4-11
4.3.1 บ้านท่าเป๊ะ โย้ย ต.เกาะพระทอง อ.คุระบุรี จ.พังงา	4-11
4.3.2 ชุมชนบ้านทุ่งคาบ ต.เกาะพระทอง อ.คุระบุรี จ.พังงา	4-13
4.3.3 ชุมชนซอยสุพรรณ ซอยโกศัด ซอยองค์การ บ้านน้ำเค็ม ต.บางม่วง อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา	4-15
4.3.4 ชุมชนบ้านทับตะวัน ต.บางม่วง อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา	4-17
4.3.5 บ้างบางชะ ต.คึกคัก อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา	4-19
4.3.6 บ้านทุ่งหว้า ต.คึกคัก อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา	4-21
4.3.7 บ้านลำแก่น-คลองฉวนใต้-ซอยไทยใหม่ ต.ลำแก่น อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา	4-23
4.3.8 บ้านเกาะนก ต.ทุ่งมะพร้าว อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา	4-25
4.3.9 บ้านขนิม ต.ทุ่งมะพร้าว อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา	4-27
4.3.10 บ้านหินลาด ต.ท้ายเหมือง อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา	4-29
4.3.11 บ้านทับปลา ต.ท้ายเหมือง อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา	4-31
4.3.12 บ้านลำปี ต.ท้ายเหมือง อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา	4-33
4.3.13 บ้านท่าใหญ่ ต.โคกกลอย อ.ตะกั่วทุ่ง จ.พังงา	4-35
4.3.14 บ้านแหลมหลาหรือบ้านท่าฉัตรไชย ต.ไม้ขาว อ.ถลาง จ.ภูเก็ต	4-37
4.3.15 บ้านหินลูกเดียว หรือบ้านเหนือ ต.ไม้ขาว อ.ถลาง จ.ภูเก็ต	4-39
4.4 ชุมชนอุรักลาไวย์	4-40
4.4.1 บ้านสะป้า ต.เกาะแก้ว อ.เมือง จ.ภูเก็ต	4-40
4.4.2 บ้านแหลมตุ๊กแก เกาะสิเหร่ ต.รัษฎา อ.เมือง จ.ภูเก็ต	4-43
4.4.3 ชุมชนหาดราไวย์ ต.ราไวย์ อ.เมือง จ.ภูเก็ต	4-45
4.4.4 บ้านแหลมตง ต.แหลมตง อ.อำวนาง จ.กระบี่	4-48
4.4.5 บ้านเกาะจำ ต.ศรีบอยา อ.เหนือคลอง จ.กระบี่	4-50
4.4.6 บ้านไนไร่ บ้านโต๊ะบาหลิว บ้านคลองดาว บ้านหัวแหลมและบ้านสงกาอู๋ ต.เกาะลันตาใหญ่ อ.เกาะลันตา จ.กระบี่	4-52
4.4.7 เกาะบุโหลนดอนและเกาะบุโหลนเล ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล	4-54
4.4.8 เกาะหลีเป๊ะและเกาะอาดัง ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล	4-55
4.5 ตารางแสดงศักยภาพและความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น	4-57
5 สถานการณ์การพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมในชุมชนชาวเลในปัจจุบัน	5-1

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.1 กระท่อมนิทรรศการและศาลานิทรรศการ ชุมชนมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์	5-2
5.2 พิพิธภัณฑ์มอแกน-มอแกลน ที่โรงเรียนเกียรติประชา ท่าเป๊ะไย	5-6
5.3 ศูนย์วัฒนธรรมมอแกน ชุมชนบางเบก (หมู่บ้านชัยพัฒนา-สภากาชาดไทย) กระบุรี	5-9
5.4 ศาลารุงอรุณ / ศาลากลุ่มคนรักถิ่น บ้านทุ่งดาบ	5-11
5.5 ศูนย์วัฒนธรรมบ้านทับตะวัน	5-13
5.6 ห้องนิทรรศการมอแกนฮอติเคย์รีสอร์ท	5-15
5.7 ศูนย์วัฒนธรรมชาวเล บ้านทุ่งหว้า	5-18
5.8 กระท่อมเครื่องผูก บ้านทับปลา	5-23
5.9 ศูนย์วัฒนธรรมชาวเล บ้านแหลมตึกแก เกาะสิเหร่	5-26
5.10 ศูนย์การเรียนรู้โรงเรียนบ้านแหลมตง เกาะพีพี	5-27
5.11 หอชาติพันธุ์-บ้านรองเง็ง บ้านสังกาฮู เกาะลันตาใหญ่	5-29
5.12 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ	5-32
6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล	6-1
6.1 บทบาทและความสำคัญของการมี “ศูนย์วัฒนธรรม” ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล	6-2
6.1.1 การสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมชาวเลการจัดคอคติทางชาติพันธุ์	
การสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นใจแก่ชุมชน	6-3
6.1.2 การสร้างความตระหนักเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม	
และกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในท้องถิ่น	6-4
6.1.3 การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน	
และการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน	6-4
6.1.4 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เน้นเรื่องวัฒนธรรม มนุษย์นิเวศ และจิตวิญญาณ	6-5
6.1.5 การปกป้องคุ้มครองวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล	
และการส่งเสริมสิทธิทางวัฒนธรรม	6-6
6.2 แนวทางการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล	6-8
6.2.1 การประเมินศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาและจัดการศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น	6-8
6.3 การประเมินแนวทางการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมในชุมชนชาวเล	6-12
6.3.1 ชุมชนที่มีศูนย์วัฒนธรรมแล้ว	6-12
6.3.2 ชุมชนที่มีแผนการจัดสร้างศูนย์วัฒนธรรม	6-13
6.3.3 ชุมชนที่ยังไม่มีแนวคิดการสร้างศูนย์วัฒนธรรม	6-15
6.4 แนวทางการสนับสนุนกิจกรรมและดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น	6-15

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

6.4.1 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศูนย์วัฒนธรรม	6-16
6.4.2 ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นกับการศึกษาและการเรียนรู้ผ่านระบบโรงเรียน และสื่อต่างๆ	6-17
6.5 แนวทางการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรม “กลาง” ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล	6-21
6.5.1 สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	6-21
6.5.2 นิทรรศการชาวเล ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ สถาบันพลศึกษาจังหวัดกระบี่	6-24
6.5.3 นิทรรศการชาวเล ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ สถาบันพลศึกษาจังหวัดกระบี่	6-25
บรรณานุกรม	บ1-4
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. คำถามสำหรับการสำรวจของดีในชุมชนและแนวคิดในการพัฒนา ศูนย์วัฒนธรรมชุมชน	ก-1
ภาคผนวก ข. ข้อมูลที่นำเสนอในเวที “ของดีในชุมชน”	ข-1
ภาคผนวก ค. ข้อมูลนำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนา “ศูนย์วัฒนธรรม” และ “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น”	ค-1
ภาคผนวก ง. สรุปการจัดเวทีนำเสนอของดีชุมชน	ง-1